

Zmiany w kontroli zwolnień lekarskich i w orzecznictwie

13 kwietnia wejdą w życie przepisy dotyczące zmian w kontroli prawa do zasiłku przez osoby, które nieprawidłowo wykorzystują zwolnienia lekarskie. Od tego dnia obowiązywać będą również nowe przepisy dotyczące kwalifikacji i zatrudniania kadry medycznej w ZUS.

Osoba ubezpieczona może utracić prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia od pracy, jeżeli w czasie, w którym miała orzeczoną niezdolność do pracy, będzie:

- wykonywać pracę zarobkową lub
- podejmować aktywność niezgodną z celem tego zwolnienia.

Nowe przepisy precyzują pojęcia pracy zarobkowej i aktywności niezgodnej z celem zwolnienia od pracy – informuje Marlena Nowicka – rzeczniczka prasowa ZUS w Wielkopolsce - Praca zarobkowa to każda czynność, która ma charakter zarobkowy. Pracą zarobkową nie są tzw. czynności incydentalne, czyli takie, których podjęcia, w okresie zwolnienia od pracy, wymagają istotne okoliczności. Istotną okolicznością nie może być polecenie pracodawcy.

Aktywność niezgodna z celem zwolnienia od pracy to wszelkie działania, które utrudniają lub wydłużają proces leczenia lub rekonwalescencję. Nie należą do nich zwykłe czynności dnia codziennego lub czynności incydentalne, których podjęcia, w okresie zwolnienia od pracy, wymagają istotne okoliczności – dodaje Nowicka.

Bez zmiany pozostaje zasada, że okres zwolnienia od pracy powinien być wykorzystany na odzyskanie zdrowia i rekonwalescencję. Osoba ubezpieczona nie może w tym czasie wykonywać działań, które zakłóciłyby ten proces. Nie wolno jej podejmować pracy zarobkowej ani aktywności niezgodnej z celem zwolnienia. Wyjątkowo, może wykonywać zwykłe czynności życia codziennego lub czynności incydentalne. Jeżeli podejmie takie czynności, będzie to – tak jak dotychczas – weryfikowane i oceniane z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy.

Jak przebiega kontrola prawidłowego wykorzystywania zwolnień od pracy

Kontrola oznacza sprawdzenie, czy osoba ubezpieczona nie wykorzystuje zwolnienia od pracy niezgodnie z jego celem. Zmiany w przepisach dotyczą zasad i trybu przeprowadzania takiej kontroli. Obejmują one następujące kwestie:

- uprawnienia i obowiązki osób przeprowadzających kontrolę (np. do legitymowania osoby kontrolowanej, po to by ustalić jej tożsamość),
 - obowiązki osób kontrolowanych,
 - zasady przeprowadzania kontroli,
 - zasady sporządzania protokołu z kontroli,
-

- zasady składania zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole.

Zmieni się także wzór upoważnienia i wzór protokołu z kontroli. Zostaną one określone w rozporządzeniu w sprawie wzoru upoważnienia do przeprowadzenia kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy i wzoru protokołu tej kontroli.

Zmiany w orzecznictwie lekarskim w ZUS

Od 13 kwietnia 2026 r. będą obowiązywać nowe przepisy dotyczące kwalifikacji i zatrudniania kadry medycznej w ZUS.

Do zakresu działania ZUS należy między innymi wydawanie orzeczeń:

- dla potrzeb ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń należących do właściwości ZUS,
- dla celów realizacji zadań zleconych ZUS na podstawie innych ustaw,
- dla celów świadczeń podlegających koordynacji wspólnotowej i dwustronnej (bilateralnej),
- w ramach kontroli orzecznictwa o czasowej niezdolności do pracy.

Aktualnie zadania te realizują wyłącznie lekarze specjaliści zatrudnieni na podstawie umów o pracę.

13 kwietnia 2026 r. wchodzi w życie następujące zmiany:

1. poza lekarzami orzecznikami, w określonych ustawowo rodzajach spraw, orzeczenia będą mogły wydawać osoby, które wykonują samodzielne zawody medyczne i posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie fizjoterapii albo pielęgniarstwa:
 - fizjoterapeuci – orzeczenia w sprawach rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS,
 - pielęgniarki lub pielęgniarze – orzeczenia w sprawach niezdolności do samodzielnej egzystencji;
2. zmienią się kwalifikacje zawodowe, jakimi będą musieli legitymować się lekarze orzekający w ZUS; poza lekarzami specjalistami na stanowiskach orzeczników będą mogli pracować również lekarze odbywający szkolenie specjalizacyjne w określonej dziedzinie medycyny oraz lekarze z 5-letnim stażem pracy w zawodzie, którzy nie mają tytułu specjalisty i nie odbywają szkolenia specjalizacyjnego;
3. formy współpracy z kadrą medyczną będą elastyczne: lekarze orzecznicy, specjaliści fizjoterapii oraz specjaliści pielęgniarstwa będą mogli wykonywać pracę na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług.

Zmiany te stanowią jeden z etapów reformy orzecznictwa lekarskiego. Pozostałe zmiany wejdą w życie 1 stycznia 2027 r.